

Quina espiritualitat, per a l'home contemporani? ¹

Enzo Bianchi

Fundador de la Comunitat de Bose

---

1. La vida interior, experiència humana

La vida interior és una experiència que pertany a totes les persones. No és un monopoli de creients o de cristians: cada persona viu una dimensió interior. Viu, podem dir, *espiritualment*, és a dir, amb una consciència, un coneixement, un pensament, una recerca pròpia de l'ésser humà, que transcendeix la naturalesa animal. La vida interior o espiritual és una dimensió pròpia de l'experiència humana en la qual es decideix i se cerca el sentit de la vida.

Cadascú de nosaltres sap que ha vingut al món, ha crescut, s'ha humanitzat fent preguntes a qui ja estava en el món, demanant per què i fent-se després les mateixes preguntes a si mateix mentre anava creixent. Cadascú de nosaltres, com si posseís una confiança original en la vida, ha crescut cercant, s'ha anat constituint també plantejant qüestions. És fent i fent-se preguntes, ja des de la infantesa, que un ésser humà arriba al món, s'hi situa i troba referències per saber allò

1. *Quale spiritualità per l'uomo contemporaneo?* (www.monasterodibose.it). Transcripció de la conferència pronunciada a Torí, al Centro Congressi del Santo Volto, a invitació del cardenal Severino Poletto, el 4 d'octubre de 2010. Versió en català: Jaume Angelats i Morató.

que ell és i vol ser. Vet ací com ha nascut en cadascú de nosaltres la vida interior, la qual hem pogut desenvolupar conscientment, o potser l'hem reduït a una dimensió mínima, sense custòdia, esclafada per «aquella homologació de la intimitat a què tendeix la societat conformista»,² un fenomen social que intoxica l'atmosfera en la qual vivim.

Hi ha vida interior quan no permetem que altres decideixin o pensin per nosaltres, quan no ens acontentem amb certes prefabricades i gosem obrir-nos a les preguntes que planteja la vida, a la qüestió del sentit; hi ha vida interior quan estem disposats a donar, per més enutjós que sigui, una resposta personal. Una vida humana veritable s'esdevé, és clar, en comunicació amb els altres, però no ha de ser deutora de solucions que altres troben en comptes de fer-ho nosaltres: cadascú és cridat a trobar ell mateix, en un camí de vida interior, la font del sentit.

S'ha d'afirmar clarament que la vida interior no és una vida contraposada a la vida material, a la nostra existència quotidiana. Al contrari, és una vida viscuda en el cos, en la història, en la humanitat, sense evasions o exempcions possibles: és una manera concreta de pensar, de sentir i d'actuar, amb els altres i enmig dels altres. Sense vida interior no hi ha camí d'humanització: només en la mesura que desenvolupem la vida interior, hi haurà possibilitat de construir la pròpia personalitat, de trobar sentit i significat a la vida, d'assolir una subjectivitat responsable i autònoma.

2. Un viatge, un camí

Els qui han fet una experiència espiritual seriosa, profunda i perdurable (tots els mestres d'espiritualitat) descriuen la vida interior

2. Tal com indica Umberto Galimbeti (Monza, 1942), filòsof, sociòleg i psicoanalista italià, autor de moltes publicacions.

Els pares interpretaven sovint la vida interior com un *ékstasis*: una sortida de si mateix.

com un *itinerari*, un *viatge*, un *camí*, un *pelegrinatge*. Aquests símbols s'adapten bé a la vida interior i espiritual, perquè contenen els inicis, els èxodes, el fet de deixar certes situacions viscudes i conegudes per anar vers noves fites, vers noves experiències. Sovint es parla d'un camí cap amunt, d'una escala per pujar; en altres ocasions, potser més rarament, de baixada o de travessa de deserts, en què es troben dificultats diverses, que desanimen i conviden a tornar enrere. Amb lapidària intel·ligència, Heraclit diu: «L'escala que baixa o puja és sempre la mateixa» (fragment 60 [DK]).

L'ésser humà sent en ell, en el propi cor, una invitació, una veu secreta que el crida a deixar, a abandonar allò que està vivint, per emprendre un camí: hi ha una nova via per recórrer! *Lekh lekha!* ('Vés vers tu mateix'), diu Gn 12,1. És la veu que Abram sent en emprendre el seu itinerari de creient: el periple que l'hauria portat des d'Ur dels Caldeus fins a la terra promesa s'ha acomplert primer en la seva vida interior, a través d'una baixada a les profunditats del cor. En aquest sentit, és significatiu que els pares orientals, sobretot Gregori de Nissa, llegeixin el camí de la vida interior, simbolitzat en l'experiència d'Abram, com un *ékstasis*: una sortida de si mateix.

Però no ens fem cap il·lusió: el viatge, el camí, no està mai assegurat ni es presenta com un adreçar-se directament cap a la meta. Més aviat és un camí durant el qual es viuen moltes contradiccions, són possibles progressos inesperats i regressions impensables, talment com succeeix en l'experiència de la vida psicològica i afectiva... És un camí humà, marcat per les forteses i les debilitats característiques de cada persona, cridada a la llibertat però temptada a continuar esclavitzada pels falsos ídols, que en el fons són sempre —convé no oblidar-ho— un «error antropològic» (Adolphe

Gesché), una contradicció en el camí d'humanització que tots recorrem. Un viatge, doncs, per retornar a un mateix, per accedir al cor de les coses i comprendre-les des de dins.

3. Neix la pregunta

¿Hi ha quelcom essencial en una autèntica vida interior, en un itinerari capaç d'humanitzar, assequible a tothom, sigui religiós o no, cristià o no cristià, ateu o agnòstic? Sí. En primer lloc, com ja hem suggerit, cal fer-se preguntes, saber-se qüestionar. Tots som portadors de preguntes, de veus que afloren de la nostra interioritat, però cal deixar-les emergir i escoltar-les, examinant-les i assumint-les. Com no recordar les paraules de Rainer Maria Rilke, en les *Cartes a un jove poeta*: «Visqui ara les preguntes... Tal volta després, a poc a poc, un dia llunyà, sense adonar-se'n, s'endinsarà en la resposta.»

Hi ha preguntes sense una resposta fàcil, preguntes que romanen en l'enigma i que han d'acollir-lo. No obstant això, cal fer-les i escoltar-les. De vegades, per a nosaltres, resulten més decisives que les respostes eventuals, impossibles en algunes ocasions. Pensem en aquesta pregunta: per què existeix el mal, el sofriment, la mort? Qui no es fa preguntes viu tot just en la superfície de si mateix: fatigues, emocions, reaccions, joies i sofriments... Tot això succeeix, però ofega el *jò* profund i fa que tot tingui poc sentit...

Les preguntes essencials de la vida es troben ben resumides per Teodot (segle II dC). Malauradament, són preguntes no prou transmeses ni recordades, potser perquè provenen del món gnòstic: qui soc jo?, d'on vinc?, on vaig?, a qui pertanyo?, de què puc ser salvat? L'actitud interrogativa diu que no es pot pressuposar el sentit i que aquest no està disponible de cop i volta, ni immediatament. Heus ací per què la pregunta és el terreny de la vida espiritual, obre a la recerca, necessita llibertat.

Les preguntes essencials de la vida obren a la recerca i a la vida espiritual.

4. Coneix-te a tu mateix

Al segle v aC, Sòcrates reclamava als seus deixebles allò que estava inscrit al frontispici del temple d'Apol·lo, a Delfos: γνῶθι σεαυτόν (*gnôthi seautón*). El coneixement d'un mateix és indispensable per recórrer l'itinerari de la vida interior. Amb tot, mai no s'assoleix completament, és clar: tothom roman sempre com un misteri, fins i tot per a ell mateix; a més, en nosaltres sol aparèixer algun enigma amb ombres i costats obscurs, que hom no voldria veure en si mateix, però que sol blasmar en els altres... I, no obstant això, és molt necessari conèixer-se per saber de què som capaços, quins són els propis límits i les pròpies forces, per ser responsables. Conèixer-se com un procés de lectura psicològica de si mateix, conèixer-se com una porció precisa d'humanitat, conèixer-se per tenir de si mateix un judici ajustat.

En aquest treball de coneixement d'un mateix, no sempre és possible distingir el pla espiritual del psicològic. Hi ha qui tendeix a confondre aquestes dues dimensions i a reduir-les una a l'altra. En realitat, vida espiritual i vida psicològica s'entrellacen de tal manera que, en les manifestacions externes de la primera, es fa impossible fer cap distinció. Sabem, per experiència, que *errors d'espiritualitat* poden esdevenir patologies psíquiques (en ocasions, fins i tot amb efectes somàtics) i que hi ha patologies psíquiques susceptibles d'influir en l'espiritualitat. L'ésser humà constitueix una unitat: cos, *psique* i esperit mantenen una relació recíproca profunda i les fronteres entre un i altre són fluides. Sigui com sigui, no es pot oblidar que la psicologia treballa en el registre de l'anàlisi i de la interpretació dels fenòmens psicològics, i està situada en l'àmbit de les ciències huma-

Quantes derives hi ha en la vida interior de les persones que deixen d'escoltar i viuen únicament de les pròpies certeses i descobertes!

nes, mentre que l'espiritualitat viu d'un altre àmbit de sentir: el de l'orientació última de la vida humana i el seu significat.

Tots nosaltres existim perquè hem estat generats i, per tant, els pares ens precedeixen. Tots nosaltres existim en un temps i en un lloc concrets i, per tant, hem vingut i venim cada dia al món ara i aquí. Tots nosaltres ens trobem enmig d'altres i, per tant, estem en relació amb altres. Conèixer-se un mateix significa, en primer lloc, sintonitzar amb la realitat, conèixer la pròpia relació amb la història, amb els altres i amb el món, perquè és així com hom existeix i està implicat. Molts camins espirituals resulten estèrils, quan no negatius i deshumanitzadors, perquè no estan en sintonia amb la realitat. És molt perillós iniciar el camí interior o espiritual sense sentir-se com els altres, enmig dels altres, necessitat dels altres i mai sense els altres! Quantes derives hi ha en la vida interior i espiritual de persones que s'aïllen, que deixen d'escoltar, que viuen únicament de les pròpies certeses i descobertes!

Conèixer-se un mateix és, per tant, un deure, un esforç, un exercici quotidià, que requereix mirar, escrutar, examinar el propi sentir, parlar i actuar. Avui tenim la gràcia de les ciències humanes, que són un gran ajut per a la vida espiritual i un gran servei: poden orientar la persona vers una coneixença adequada de si mateixa i ser, així, vehicles de saviesa i instruments d'alliberament. Sense un cert coneixement d'un mateix, és gairebé impossible el desenvolupament de la vida interior, perquè jo soc el que soc i, doncs, també tot allò que m'ha fet, que ha contribuït a la formació del meu jo. Sí, en exercitar-se a conèixer-se un mateix, hom emprèn ja el viatge interior!

5. Una recerca de sentit... però mai sense l'altre

Hi ha una dada innegable: en la vida espiritual hi ha una recerca de sentit, per més que algú consideri prescindible aquesta recerca en la societat tecnificada. Ara bé, la recerca de sentit està amenaçada en una societat marcada per un comportament social i una cultura individualistes. I és que el sentit no ve donat, sinó que es troba en la intersecció de les relacions entre el subjecte i els altres, entre el subjecte i la realitat, entre el subjecte i una finalitat entrevista. Per tal que el sentit emergeixi, calen lligams, relacions, afectes, objectius i finalitats... Només així pot haver-hi orientació, només així ens podem situar. El sentit neix de les relacions; neix, gosaria dir, de la comunió, de la comunicació. L'individualisme, en canvi, significa no-lligams, no-llocs, desorientació, autoreferencialitat... i compromet la recerca de sentit.

Per això la vida espiritual resta al servei de la persona i no d'un individu centrat en ell mateix. Cada home i cada dona és un subjecte singular, únic, però un subjecte de relacions enmig d'altres i amb els altres. Cadascú de nosaltres és *persona*, és a dir, un subjecte que ressona per als altres (segons la suggeridora etimologia que fa derivar aquest terme del verb *per-sonar*), i cadascú pot assolir el propi desenvolupament i créixer en la relació amb els altres: pares, germans i germanes, amics, educadors, companys, fills... Per tant, no hi ha espiritualitat autèntica fonamentada únicament en la preocupació d'un mateix, en l'autocura, perquè els altres han de trobar espai, ubicació i relació en la meua vida. Cadascú té necessitat de l'altre, i l'altre és sempre allò que em manca: no puc ser sense l'altre, perquè el necessito per ser jo mateix. És la reciprocitat instaurada, remarca Paul Ricoeur, la que institueix l'altre com a semblant a mi i m'institueix a mi com a semblant a ell.

Recerca de sentit, recerca del bé i recerca de la felicitat, presents sempre en cada períple espiritual, no poden consistir només en la cura i en la realització d'un mateix: una vida espiritual viscuda

No hi ha espiritualitat autèntica fonamentada únicament en la preocupació d'un mateix, i si els altres no troben espai en la meua vida.

individualment, de manera intimista, no pot ser el camí a la humanització! Únicament qui se sent en relació amb els altres, qui cerca la comunió amb els altres, qui no s'avergonyeix d'anomenar *germans* totes les altres persones, és capaç de recórrer amb profunditat el camí espiritual, que és sempre un camí humà, de qui pertany a la humanitat, d'un ésser humà sempre germà d'un altre ésser humà. Qui pretén fer un camí espiritual fugint dels altres o, pitjor encara, menystenint els altres està condemnat a un autisme psicològic, en què no hi ha espai ni per a la creativitat ni per a un veritable creixement humà.

Ningú no és una illa: aquesta afirmació lapidària de John Donne va poder ser utilitzada significativament per un monjo solitari com Thomas Merton a l'hora de titular les seves reflexions autobiogràfiques.

6. Un itinerari que requereix solitud, silenci i llibertat

Per conèixer-se un mateix, per comprendre's i interpretar-se, calen unes condicions que afavoreixin aquest treball interior, que permetin concentrar mirades i resistir-se a la dissipació: cal recollir forces per anar a fons, per descendir a les profunditats d'un mateix i experimentar la vida espiritual com un procés de gestació en què hom va prenent forma, és generat, reneix —Jesús parla precisament de «néixer de dalt», gràcies a l'Esperit Sant (cf. Jn 3,3-8)— i fa emergir tot allò que hi ha en nosaltres i que encara no som.

La *solitud* apareix, en aquest sentit, com una primera necessitat. Alerta: no es tracta d'una solitud-aïllament, que nega els altres, sinó

Passar de l'agitació de les preocupacions quotidianes a la solitud no és espontani: requereix una decisió, un esforç de la voluntat.

de la solitud com a dimensió que permet estar sol amb un mateix i distanciar-se de tot allò que en la vida quotidiana resulta una presència invasiva. Sabem de sobres com costa introduir a la nostra vida espais i moments de solitud: l'aprensíó, l'ànsia i el disgust ens poden envair quan comencem a trobar-nos en solitud, apartats. Passar de l'agitació de les preocupacions quotidianes a la solitud no és espontani: requereix una decisió, un esforç de la voluntat. De fet, les distraccions ens agraden, el soroll interior ens fa companyia, la presència d'altres veus i d'imatges diverses ens embolcalla i ens protegeix de nosaltres mateixos, d'allò que som de debò. Píndar, al segle v aC, feia la següent exhortació: «Sigues el que ets!» Amb tot, nosaltres solem posar resistències a aquesta crida profunda que ens habita.

Si hi ha veritable solitud, també hi ha *silenci*. Però no entès com a mutisme, sinó com a distanciament de les veus, com a possibilitat d'una escolta diferent, l'escolta d'allò que no és fressa, xivarri o so cridaner, d'allò que no s'imposa i, no obstant això, parla. Sí, perquè el silenci és eloqüent: parla i pot ser escoltat (cf. 1Re 19,12). La vida interior necessita temps de silenci, que permeti als nostres sentits funcionar de manera simple i natural, sense ser reclamats artificialment. Té necessitat d'un espai «en un lloc despoblat» (cf. Mc 6,31); no es tracta d'una voluntat de fuga, sinó més aviat de recolliment: en el llenguatge corrent se sol dir que cal retrobar-se un mateix (un expressió ben curiosa!) per indicar que potser ens hem perdut, esgarriat...

Silenci i solitud fan possible que aflori també la *llibertat* personal, a través d'un treball d'humanització progressiva i de creixement de la capacitat crítica, capaç d'avaluar i discernir totes les ofertes, as-

sumint la subjectivitat. En la vida interior, cal saber dir *jo* —i cal aprendre a dir-ho— per poder dir també *nosaltres* d'una manera autèntica. Convé dir-ho amb claredat: per viure un camí espiritual és imprescindible la llibertat. Una llibertat sotmesa a proves, però irrenunciable i mantinguda sempre per poder avançar. Ser lliures de la por, sobretot en l'espai interior en el qual hi pot haver, actives i eficaces, inèrcies, temptacions de benestar o somnolències imprevistes. Cada persona és cridada a escriure ella mateixa la seva pròpia història. No hi ha cap fat i res no està predeterminat. La creació, fer de la pròpia vida una obra d'art, requereix la llibertat: i no hi ha llibertat ni alliberament possible sense llibertat interior.

7. Un itinerari per a tothom

Fins aquí he procurat esbossar la vida interior i espiritual com una experiència i un itinerari possibles per a cadascú de nosaltres: estic convençut que la vida interior és una manera de ser persona, i no és cap monopoli dels creients ni dels homes religiosos! Per això he evitat qualsevol referència a Déu i a la fe cristiana, que tanmateix m'habita, em mou i em fa viure. La referència a l'esperit no s'ha d'entendre com una invocació de l'Esperit diví o de l'Esperit Sant, sinó senzillament com un component humà: esperit amb minúscula, present en tots els éssers humans i que, juntament amb el cos, el defineix. Algú podria parlar d'ànima humana...

Recapitulant, podem dir que emprendre el viatge de la pròpia vida interior significa mirar de respondre les preguntes relacionades amb el sentit de la vida. Sí, perquè en tota vida hi ha un inici i un final (la mort), i l'horitzó de la mort s'ha de tenir present per no viure d'il·lusions, d'irrealitat o d'eternitat. Més encara, l'horitzó de la mort ens indueix a una interpretació que permeti mantenir la confiança en la vida, l'amor que habita en tothom. No obstant això, actualment deixem de banda la mort, som incapaços de reflexionar

Emprendre el viatge de la vida interior implica mirar de respondre les preguntes relacionades amb el sentit de la vida.

sobre ella: a tot estirar, pensem en la mort només com allò que afecta els altres.

No tan sols la mort, sinó també els altres són una presència que, per a nosaltres, esdevé límit i possibilitat alhora, do i responsabilitat. L'alteritat és davant nostre, ens defuig, frustra el nostre desig i se'ns imposa sense que puguem ignorar-la. Heus ací per què en la vida espiritual és important ser honestos amb la realitat, llegir-la bé i no esquivar-la, anar-la comprenent cada cop més i ser-hi fidels, sobretot en aquesta terra, en aquest món on hem vingut, en el qual vivim i del qual ens n'anirem. La vida espiritual és camí d'humanització per viure en aquest món, en una comunitat com més humanitzada millor!

Cal acceptar, doncs, la realitat i defugir la imaginació, que és l'*humus* de la idolatria en tant que substitueix la realitat per la imatge. Convé acceptar-se un mateix amb les obscuritats que sigui, amb les pròpies limitacions i amb les deficiències específiques que hom tingui. És necessària una voluntat ferma que possibiliti la interiorització, contraposada a la vida exterior, dissipada, superficial, desordenada i confusa fins al no-sentit. Avui, com ahir, hom troba obstacles en aquest camí, atès que no hi ha una època més propícia que una altra per a la vida espiritual. I sempre hi ha la possibilitat que la interioritat es degradi, tant en els creients com en els no creients. El narcisisme com a expressió del *jo* fins al paroxisme, l'efervescència d'una emotivitat que tendeix a menystenir la racionalitat, l'individualisme com a comportament social que impedeix la recerca de sentit i ofusca l'evidència dels vincles: aquests i altres riscos solen assetjar sempre la societat i la vida de cada un dels éssers humans.

Sempre hi ha la possibilitat que la interioritat es degradi, tant en creients com en no creients.

8. La vida espiritual cristiana

Una de les formes de vida interior humana és la vida espiritual cristiana, la vida interior viscuda pels cristians en comunió amb Jesucrist, confessat com a mestre, profeta, senyor i revelador de Déu. Els cristians creuen que la seva vida espiritual és peculiar, té una especificitat. Però amb això no pretenen afirmar que la vida interior humana estigui exclosa de l'experiència de la fe: només qui té capacitat de vida interior està capacitat també per acollir la vida espiritual cristiana, però no a la inversa. Sant Agustí ha escrit amb gran intel·ligència: «No tothom que pensa creu [...]. Tothom qui creu pensa: pensa creient i creu pensant» (*La predestinació dels sants* 2, 5).

Cada ésser humà està animat per una dimensió que transcendeix el cos i la *psique*, per aquella ànima o esperit que li permet transcendir-se. Aquesta obertura és desig, recerca i impuls, que es manifesta en totes les espiritualitats religioses o humanistes com una tensió vers la bellesa, el bé, la felicitat i la veritat. En el cristianisme, aquesta obertura és l'espai que ho prepara tot de cara a l'acolliment de l'Esperit Sant, de la vida de Déu: obertura, desenvolupament i creixement de la persona s'esdevenen en sintonia amb Déu, són reconeixement de l'amor de Déu. Heus ací la vida espiritual cristiana, que transcendeix la vida interior merament humana, perquè en ella s'hi empelta la força de l'Esperit Sant.

La vida espiritual cristiana implica un treball de discerniment, que es configura com a atenció, vigilància, escolta de tota presència i manifestació de l'Esperit, de la Paraula de Déu, de la vida en el seu multiforme manifestar-se. És un treball d'acolliment de l'Esperit per part del nostre esperit, un treball en què s'associen memòria, intel·

La vida espiritual cristiana és un itinerari que respon a una invitació i a una crida de Déu.

ligència i voluntat. De fet, nosaltres estem habitats per la memòria, però cal desvetllar-la, ressuscitar-la com a memòria viva a través de l'exercici de la intel·ligència: només així som capaços de llegir en profunditat el nostre passat i d'arriscar el nostre present. I així, sobre l'avui, podem exercitar les nostres capacitats que mobilitzen energies i forces per sentir i actuar: aquest és el treball de la intel·ligència, de l'esperit il·luminat per l'Esperit Sant.

La vida espiritual cristiana és també un viatge, però un viatge que respon a una invitació, a una crida de Déu. És un itinerari de seguiment d'algú que obre camí i ens precedeix, és fer camí deixant-nos guiar per l'Esperit. Sí, la vida espiritual cristiana és «respirar l'Esperit Sant» (una expressió recurrent en la patristica oriental i utilitzada a Occident per Guillem de Saint-Thierry), és viure la vida de Jesucrist, és respondre adorant la Paraula de Déu, que diu a cadascú de nosaltres allò que ha dit a Jesús a l'inici del seu camí: «Tu ets el meu fill, el meu estimat» (Mc 1,1 i par.).

9. Un camí de conversió

Si bé se sol dir que, a l'inici de la vida espiritual cristiana, hi ha un esdeveniment fundacional, això en realitat no sempre és cert. Moltes dones i molts homes que han crescut com a cristians —sincrònicament amb el seu creixement humà— no experimenten cap canvi interior bruscat, sinó més aviat un procés de transformació. Si guí com sigui, hi ha d'haver la consciència d'un descentrament de si mateix i una obertura vers un altre lloc, un més enllà... Per tant, no per a tots els cristians hi ha una conversió que marca un abans i un

després; no obstant això, la instància de conversió no només hi ha de ser, sinó que ha de ser fortament sentida. El realment decisiu és la consciència que, a l'origen de la vida espiritual, hi ha la presència de l'Esperit Sant, condició necessària per a totes les conversions i els itineraris espirituals.

Caiguda, pecat, conversió i alçar-se de nou: tots ells coexisteixen en la vida cristiana i mai no hi ha res adquirit definitivament. Jesús diu que el creient sempre té necessitat de conversió (cf. Lc 15,7), sempre pot escoltar la veu de Déu, que el crida de nou; i sempre es pot refiar d'un Pare misericordiós, predisposat a abraçar qui retorna a ell (Lc 15,20). Tenir una vida de conversió significa escollir «la millor part» sense preocupar-se de moltes altres coses (cf. Lc 10,42), cercar en primer lloc el regne de Déu (cf. Mt 6,33), renunciar al mal i optar pel bé (cf. Sl 37,27). Tenir una vida de conversió significa repudiar els ídols alienadors i acollir la llibertat oferta per un Déu que es mostra alliberador, adonar-se de la dissemblança de la imatge de Déu dipositada en cada persona, prendre consciència de la possibilitat d'haver desfigurat aquesta imatge i tenir desig de restablir-la, perquè aquella és en nosaltres una imatge vivent: atès que cada ésser humà ha estat creat a imatge i semblança de Déu (cf. Gn 1,26-27), és capaç de reconèixer el bé i el mal, confrontant-se amb Jesucrist, «imatge del Déu invisible» (Col 1,15).

La vida cristiana és vida de conversió des del començament fins al final, i l'exhortació de Jesús («convertiu-vos i creieu en la bona nova» [Mc 1,15]) és una paraula que cal escoltar cada dia adreçada a nosaltres. La nostra conversió va prenent forma lentament a l'interior d'una comunitat de creients, l'Església, en l'escolta de la Paraula de Déu, que ressona eficaçment en la celebració sacramental del misteri pasqual de Jesucrist. Convertir-se, renovar la conversió, és la condició *sine qua non* per tal que hi hagi vida espiritual, vida sota el guiatge de l'Esperit de Déu.

El sentit de conversió, propi de la vida cristiana, és condició necessària per al desplegament de la vida espiritual.

10. Un camí de seguiment

Més que una etapa, el seguiment és un compromís que cal renovar quotidianament. Un cristià lúcid sap que la seva vida espiritual és la de qui tot just comença a ser deixeble al final de la seva vida. És aquell que, fins i tot estant confrontat al do suprem de la vida per Crist en el martiri, afirma tal com Ignasi d'Antioquia: «Ara començo a ser deixeble» (*Carta als romans* v, 3).

Avui som molt sensibles al tema del *seguiment*, una paraula absent fins fa pocs anys del nostre vocabulari: es parlava d'imitació de Crist o d'ascesi com a disciplina necessària per a esdevenir semblants a ell. Seguir Jesús és un llenguatge simbòlic per dir que volem ser sempre deixebles seus, adherir-nos a ell i anar onsevulla que vagi (cf. Ap 14,4), seguir-ne les petjades (cf. 1Pe 2,21), córrer rere seu per apoderar-nos-en, sabent que ell s'ha apoderat primer de nosaltres (cf. Fl 3,12). És un camí complex, que sembla senzill —tot i que resulti fatigant— quan es manté la mirada fixa en Jesús (cf. He 12,2), i se'l segueix amb atenció i vigilància, implicats plenament en la seva aventura. És un camí que, a més, requereix tenir fe en les realitats invisibles, les eternes i duradores, sense acontentar-se amb les visibles (2Co 4,18). Com Moisès, el cristià es manté ferm si discerneix les realitats invisibles que té al davant com a promeses (cf. He 11,27).

En aquest esbós de la vida espiritual, em sembla convenient evocar quatre aspectes del seguiment de Jesús o, millor dit, quatre actituds de Jesucrist, que el cristià ha de procurar viure: (a) Jesús vivia de fe, escoltant la Paraula de Déu; (b) Jesús va viure implicant-se en la lluita contra les temptacions (Satanàs, diable); (c) Jesús va passar «fent el bé» (Ac 10,38), com un servidor del Senyor i del seus ger-

mans; i (d) Jesús va sofrir la passió i la mort a causa del seu amor envers Déu i els homes.

Conclusió: vida espiritual, art de viure, art d'estimar

Per cloure aquesta invitació a la vida espiritual, queda una pregunta per fer: ¿La vida espiritual és un camí de pujada o de baixada? ¿És una ascensió cap a les altures o un descendent a la profunditat humana? Per a mi, és pujada i descendent alhora: és pujar vers allò que hi ha més enllà de nosaltres mateixos, apropar-se més a Déu, talment diferent i sant, que el situem «en el cel» o fins i tot «dalt dels cels»; i és descendir els esglaons cada vegada més profunds, que ens immergeixen en les nostres pregoneses humanes. No pas perquè sí, Benet, en proposar en la Regla els diversos *esglaons* de la vida espiritual, posa al capdavant, com una darrera etapa, la identificació amb «aquell pecador» de l'evangeli (*publicanus ille*) que de lluny estant diu: «Déu meu, sigues-me propici, que soc un pecador» (Lc 18,13; cf. RB VII, 62-66).

En qualsevol cas, aquest camí és autèntic i fecund si fa créixer l'amor en el cor: només si ordena, acreix i purifica, l'amor és un camí de vida interior i espiritual. Perquè l'amor està en el cor de cada persona com una força que cal deslliurar: l'ésser humà ha estat creat a imatge de Déu, i restablir aquesta imatge en nosaltres significa practicar l'art de l'amor. L'amor basta a l'amor: l'amor que és el *télos* de tot pensament i acció humans, l'amor que no s'exhaureix mai perquè tendeix per la seva pròpia naturalesa a l'eternitat, al «per sempre»... Per experiència, estic convençut que tots els éssers humans, creients o no, cristians o no, si responen al desig profund que els habita, senten el deure de practicar l'art d'estimar: potser després no se'n sortiran, trobaran contradiccions en ells mateixos, en els altres o en les circumstàncies de la vida, però saben que la felicitat, l'èxit, la possibilitat de salvar la vida, depèn de l'amor donat i rebut.

A tothom li resulta costós l'art d'estimar: el cristià, que sap que «Déu és amor» (1Jn 4,8.16), segons la darrera i insuperable definició del Nou Testament, sap que la recerca de Déu és una recerca de l'amor i que un amor previ el cerca i el defineix com a *estimat*; sí, estimat, estimat des de sempre, abans fins i tot d'arribar al món. I quan hom té —en la fe— aquesta experiència d'amor passiu, quan se sent estimat així per Déu —malgrat que no hagi estat potser prou estimat pels propis pares—, se sent habilitat aleshores per esdevenir una persona capaç d'estimar i, per tant, estima els altres. Qui estima ha conegut l'amor de Déu envers ell, ha conegut que Déu és amor i per això, segons les paraules de Joan, creu en l'amor (1Jn 4,16). Cultivar la vida interior significa anar arrelant-se cada vegada més en l'amor, aprendre a estimar, conèixer l'amor.

A més a més, els creients coneixen Déu com un Déu «compassiu i benigne» (Ex 34,6), un Déu que té *com-passió*, que *sofreix-amb* els éssers humans, que per la seva gran misericòrdia perdona. Hi ha qui ha recorregut el camí de la vida espiritual fins a poder dir que, fins i tot a l'infern, cantaria la misericòrdia del Senyor: *Misericordias Domini in aeternum cantabo* (Sl 88,2), *etiam in inferis...* Amor, respir de Déu, alè de Déu i, per tant, respir i alè de l'home...

Cal tenir ben present la declaració de Joan: «A Déu, ningú no l'ha vist mai» (Jn 1,8). Per als cristians, és Jesús (el Fill) qui ens l'ha narrat (*exeghésato* [Jn 1,18]). Els no cristians, si s'estimen recíprocament, si viuen l'amor autèntic, Déu els habita, i l'amor de Déu s'acompleix també en ells (cf. 1Jn 4,12).

